

Historische Kring Maarssen

25e Jaargang no. 3, augustus 1998

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

AANNEMERSBEDRIJF

BRINKHOF

- * Nieuwbouw
- * Verbouw
- * Onderhoud
- * Renovatie

NVOB

Nederlands Verbond
van Ondernemers
in de Bouw/Verhoud

**Machinekade 6
MAARSSSEN**

**Tel.: 0346-561456
Fax: 0346-550579**

**GEURTSSEN-
KOETSVELD**

- * assurantiën
- * financieringen
- * hypotheke
- * leasen
- * pensioenen

*Raadhuistraat 15
3603 AV Maarssen*
Tel.: 0346-561680/567757

REO'S
STOFFENBOETIEK

kaatsbaan 32

3601 ed maarssen tel. 0346-569290

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 40476918.

Bestuur: J.H. Sagel, voorzitter, B. Visschedijk, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-567596, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, penningmeester, giro 2907376, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, W. Klever, B. de Ruiter en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84) en drs. W. Smits (10-02-94).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 21,- voor leden, f 15,- voor jeugdleden en het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 10,-.

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u schrijven naar de Historische Kring Maarssen, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, of contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, Bloemstede 51, 3608 TH Maarssen, tel.: 0346-573173.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

ISSN: 1384-0967

25e Jaargang no. 3, augustus 1998

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

Ledenavonden in het seizoen 1998-1999

Dit seizoen houden we onze ledenavonden op veler verzoek eens op andere avonden. Dit houdt wel in dat we ook de lokatie moesten wijzigen. Hier volgen de gegevens voor uw agenda : woensdag 23 september in 't Zand, donderdag 12 november in De Vondel, woensdag 6 januari 1999 in 't Zand, donderdag 18 februari de jaarlijkse algemene ledenvergadering in de Open Hof en op donderdag 29 april in de Open Hof.

Lezing over Vreedenhoff op 23 september

Op woensdag 23 september a.s. komt de heer A.J.A.M. Lisman een lezing houden over de geschiedenis en de huidige situatie van Vreedenhoff in Nieuwersluis. Daarmee slaan we meerdere vliegen in één klap, want behalve bewoner van Vreedenhoff is de heer Lisman mede-auteur van "Plaatsen aan de Vecht en de Angstel", het hedendaagse standaardwerk over buitenplaatsen langs de Vecht. Voor leden van de Historische Kring Loenen is niet lang geleden dezelfde lezing gehouden, dat was een groot succes.

Ongetwijfeld zal ook het monumentale hek van Vreedenhoff aan de orde komen, het mooiste hek van de Vechtstreek.

De lezing begint om 20.00 uur in 't Zand, Harmonieplein te Maarssen.

Sinterklaas bij de Historische Kring op 12 november

Zoals iedereen weet staat de Historische Kring Maarssen op de bres voor het behoud van historische waarden. Zonder twijfel is Sinterklaas een feest dat, mede dankzij de eeuwenoude wortels ervan, het bewaren waard is. De kerstman dreigt op de golven van platte commercie een deel van de plek van de Goedheiligman in te nemen. Daarom steunen wij de Sint en wel op de volgende wijze. Op donderdag 12 november komt Sinterklaaskenner en -verdediger de heer F.J. Booy uit Baarn een lezing houden over het ontstaan en de geschiedenis van het feest en de figuur van Sinterklaas. Ook over Sinterklaasboeken zal hij het hebben.

Dit keer houden we de avond in De Vondel, Tesselschadestraat 2 in Maarssen, tegenover Maria Dommer. Aanvang 20.00 uur. Zoals altijd bij lezingen hebben leden gratis toegang en betalen niet-leden f 2,50.

Voor de overige ledenavonden is nog geen programma bekend, maar zodra we meer weten hoort u dat van ons.

Open Monumentendag 12 september a.s.

Het programma voor de Open Monumentendag is zo ongeveer rond. Het landelijke thema is "steen-goed", in Maarssen wordt daar o.m. op ingespeeld door Steenhouwerij Jurriëns die bij Goudestein demonstraties zal geven. De Monumentenwacht zal daar ook aanwezig zijn.

Er wordt een fietsroute gemaakt die van Maarssen via Oud-Zuilen naar Cromwijck en de Olifant weer terug naar Maarssen zal leiden. Voor een speciale oversteek van de Vecht ter hoogte van de Olifant zal worden gezorgd. De route voert langs vele monumenten, waarvan er diverse ook van binnen kunnen worden bewonderd.

Een speciale attractie vormt de meer dan honderd jaar oude Wilnissee, die ter hoogte van Goudestein in de Vecht zal liggen. U kunt dan ook het museumpje bewonderen dat zich in het schip bevindt. In de Orangerie van Goudestein wordt een filmpje vertoond over het schip in bedrijf.

Details van het programma van de Open Monumentendag vindt u t.z.t. in de pers.

Geschenk voor de Historische Kring

Van een van onze leden, de heer W. Zweers, kregen wij het boek "De Geschiedenis van Nederhorst den Berg". Dit mooie boek is alleen nog antiquarisch verkrijgbaar. Juist omdat het op de Vechtstreek betrekking heeft zijn we er blij mee. De gever zeggen we hartelijk dank.

Cursus Historische Geografie

Het Utrechts Landschap vertelt een verhaal van duizenden jaren natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Oude Rijn was ooit een grote vaarroute, het veengebied lag ooit hoog en ligt nu twee meter onder zeeniveau. De Utrechtse plassen ontstonden dankzij turfwinning.

De Historisch-Geografische Vereniging Utrecht en de Stichting Stichtse Geschiedenis organiseren een cursus in vier avonden over dit verhaal van het landschap. Zowel een overzicht van de algemene historische geografie als de belangrijkste landschappen in de provincie komen aan de orde. De data zijn 30 september, 7, 14 en 21 oktober 1998. De excursie is op 24 oktober. De prijs bedraagt f 125,- met en f 75,- zonder excursie.

Informatie bij de HGVU, 030-2712092; aanmelden bij de SSG, Mariaplaats 23, 3511 LK Utrecht, 030-2343880.

Benno Visschedijk, secretaris

Kring Kroniek

Een themanummer Bolensteinsestraat

In het najaar van 1997 kreeg Arie de Zwart van mevrouw G.M. Rijsterborgh-Bavinck twee akten uit 1759 ter inzage, die betrekking bleken te hebben op een typisch stukje Bolensteinsestraat. Al mijmerende wat hij hiermee zou aanvangen, ontstond het plan om een volledig periodiek te wijden aan het stukje Maarssen dat, in haar huidige vorm, ingeklemd ligt tussen de Bolensteinsestraat, het Harmonieplein, de Gaslaan en de Bolensteinseweg. Een stukje Maarssen dat in zo'n honderdvijftig jaar een enorme metamorfose heeft ondergaan, die nu misschien voorlopig tot stilstand is gekomen met de oplevering van het flatgebouw en de huizen die staan, waar nog kort geleden de Rientjesmavo zich bevond. Misschien is de verandering van dit centrale stukje Maarssen wel typerend voor de veranderingen, die in ons gehele dorp, gedurende die honderdvijftig jaar hebben plaatsgevonden, die een klein agrarisch dorp aan de Vecht veranderden in een forenzen-sateliestad, waarvan wij proberen nog iets oorspronkelijks te bewaren.

Intussen was ik zelf bezig met een stuk over het ontstaan van de christelijke school, die de langste tijd van haar bestaan binnen de grenzen van het beschreven gebied gevestigd is geweest. Dat verhaal werd ook toegevoegd.

Vol goede moed begonnen wij gegevens te verzamelen en belandden al snel bij onze steun en toeverlaat Cees Bloemendaal, die natuurlijk bereid was ons bij te staan, waarna zoals altijd mevrouw Hogenhout haar licht over onze maaksels liet schijnen, wat nog de nodige aanvullingen en wijzigingen tot gevolg had. Mede door deze samenwerking is een aantal artikelen niet ondertekend.

Het resultaat van onze gemeenschappelijke inspanning willen wij u graag laten lezen en wij hopen dat vooral ook nieuwe of oudbewoners van dit stukje Maarssen er veel plezier aan zullen beleven.

Mede daarom leek het ons een goed idee dit nummer van het periodiek bij alle nieuwe bewoners in de bus te doen. Natuurlijk in de hoop dat velen van hen lid worden van onze Kring, die nu al weer meer dan 25 jaar geleden is opgericht en trots is op haar ledental van meer dan 750.

Marja Hatzmann

N.B. De vervolgen van de artikelen 'Het Landgoed Ter Meer' en 'Bierbrouwers in Maarssen' zult u vinden in periodiek nr. 4, jaargang 25, dat eind november zal verschijnen.

De excursie naar het Zuiderzeemuseum op 16 mei 1998

Als 's ochtends de volle bus vertrekt van het Harmonieplein, voor de jaarlijkse excursie van de Historische Kring, doet de stemming onwillekeurig denken aan die van vroegere schoolreisjes. De leeftijd van de deelnemers is wel wat hoger, maar de goede stemming en de zekerheid een leuke dag voor de boeg te hebben is hetzelfde. Bovendien is het prachtig weer. Op naar de koffie met appelgebak op het terras van de stationsrestaurant van Enkhuizen, met uitzicht op de haven en het IJsselmeer. De veerpont brengt ons naar het Zuiderzeemuseum, dat aangebouwd is tegen het in de Middeleeuwen ontstane Enkhuizen. We worden opgedeeld in twee groepen die elk met een gids een stukje van het buitenmuseum bekijken. Dit bestaat in feite uit naar hier verplaatste oude gebouwen, grote en kleine, van rond de voormalige Zuiderzee. Soms zijn complete wijken ontstaan die een beeld geven van wonen en werken van vroeger. In het Urker buurtje spelen bovendien vrijwilligers-acteurs het dagelijks leven na van de bewoners van rond de eeuwwisseling. Allerlei oude ambachten worden uitgeoefend en er zijn activiteiten voor kinderen. Verderop op het terrein is een bronstijdboerderij nagebouwd. Geen wonder dat velen na afloop van de rondleiding de rest van de dag in het museum blijven

rondkijken. Sommigen gaan ook nog even in het oude Enkhuizen kijken, waar juist een jazzfestival plaatsvindt.

Ondanks de vliegenplaag pal langs de kust een geslaagde excursie.

Lezing over historisch boerderij-onderzoek

Op 7 mei 1998 hield mw E.L. van Olst, directeur van de Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek te Arnhem, een lezing over oude boerderijen en het onderzoek ernaar. Na een inleiding over het ontstaan van de huidige Nederlandse boerderijen ging ze wat meer in op de boerderijen in deze streek. Jammer genoeg kwamen Maarssen en omgeving daarbij wat minder uit de verf, hoezeer ook de lezing zelf interessant was.

De Historische Kring op de Maarssense jaarmarkt

Op zaterdag 6 juni stond zoals gewoonlijk de Kring met een kraam op de jaarmarkt. Ook lijkt het een gewoonte te worden dat de markt wordt omlijst met stortbuien en rukwinden. Toch was het een zeer geslaagde dag voor onze vereniging. Veel mensen brachten een bezoek aan onze kraam, daarbij durfden vijftientig mensen het aan om de fotoquiz op te lossen die speciaal voor de markt was gemaakt. Slechts één deelnemer slaagde erin alles foutloos in te vullen: mw. C. Brinkhof uit Maarssen. Zij heeft intussen een passend geschenk ontvangen.

Maar liefst zestien nieuwe leden schreven zich in. Ook werden enkele geschenklidmaatschappen verkocht. Dit bracht het totale ledenaantal van de Kring in een keer boven de 750!

De voorzitter krijgt toch nog zijn zin

Maarssen in oude ansichten

Onlangs verscheen een herdruk van "Maarssen in oude ansichten". De twee delen zijn hierbij in een band samengevoegd. Enerzijds juichen wij het toe dat deze fraaie boekjes weer te koop zijn, mede als eerbetoon aan Dick Dekker, die indertijd de commentaren schreef. Anderzijds is het onbegrijpelijk dat de uitgever niet de moeite heeft genomen vooraf contact te zoeken met de erfgenamen over de auteursrechten. De teksten zijn bovendien niet aangepast aan de nieuwste inzichten: in de 25 jaar dat het geleden is dat de eerste druk is gemaakt zijn allerlei nieuwe zaken aan het licht gekomen.

Behalve in de boekhandel is het boek ook te koop bij de VVV/ANWB in Maarssen.

Van de redactie

1. Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
2. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
3. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren voor 30 september 1998.

Boelesteyn, twee huysies aan de Boelestynse Deyck en nog wat

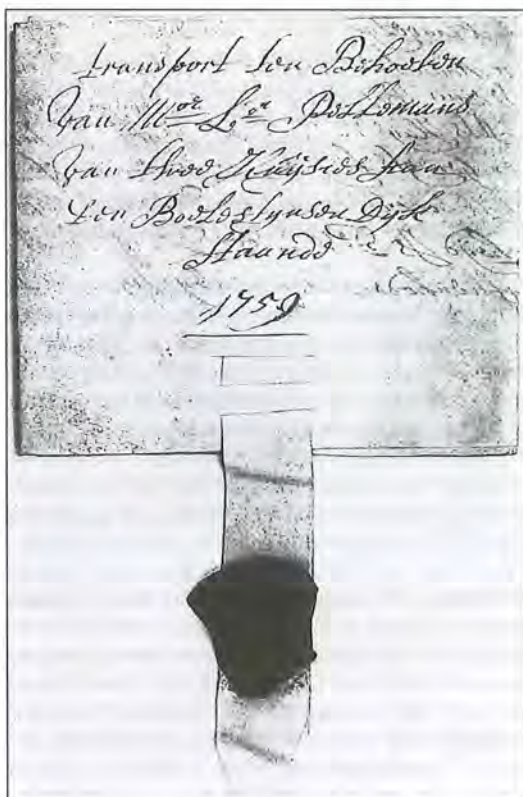
Inleiding

Mevrouw G.M. Rijsterborgh-Bavinck stelde ons twee transportakten uit 1759 ter beschikking. De akten maakten van het eerste ogenblik af indruk. Ze zijn uit de tijd dat Maarssen nog door Schout en Schepenen bestuurd werd. Bovendien zijn ze op perkament geschreven en voorzien van een uithangend zegel. Een interessante uitdaging om wat mee aan te vangen. Maar wat doe je met twee transportakten die je maar gedeeltelijk kunt lezen? Met hulp van mevrouw A.H. Hogenhout-Hofman werden de geschriften echter toegankelijk en bestudering leerde dat ze handelen over twee huizen onder één dak die binnen korte tijd twee keer van eigenaar wisselden. Dit laatste maakte de akten nog wat interessanter. Toen na wat zoekwerk ook nog bleek dat de namen van de drie opeenvolgende eigenaren, in dezelfde volgorde, maar om een andere reden, ook voorkwamen in een artikel dat Wallie Smits in 1985 over Bolenstein voor ons blad schreef, leek het zinvol wat gegevens uit deze beide bronnen te combineren. Het resultaat daarvan en nog iets meer leest u hierna.

Het onderhoud van Bolenstein in het midden van de 18e eeuw

Voor Bolenstein is het ongetwijfeld van groot belang geweest dat de eigenaar-bewoner, die voor zover onze gegevens strekken er het langst gewoond heeft, zeer begaan is geweest met het huis en zijn omgeving. We hebben het dan over Jacob de Malapert, zoon van Susanne Godin en Pieter de Malapert. Jacob is op 29 juli 1711 in huize Bolenstein geboren en heeft er ruim eenenzeventig jaar gewoond, tot zijn dood op 31 augustus 1782. Na de dood van zijn vader in 1738 nam hij het beheer van Bolenstein over. Er werden de eerste twee jaar daarna kennelijk grote plannen uitgevoerd, want uit een kasboek blijkt dat hij meer dan f 10.000 besteedde voor bouw en onderhoud. Het voor die tijd enorme bedrag dat in de jaren 1739 en 1740 werd uitgegeven moet een geweldige injectie voor o.a. de Maarsse bouwbedrijfjes hebben betekend. Daarna beperkten de onderhoudskosten zich tot ruim f 500 per jaar, ook een aanzienlijke som in de

18e eeuw en goed voor de Maarssense werkgelegenheid in een periode van ruim veertig jaar. Dankzij de preciese boekhouding van Jacob de Malapert weten we over welke bedrijven of handwerkslieden het ging. Wallie Smits heeft, in zijn hiervoor aangehaalde stuk, een gedetailleerde lijst opgenomen, van namen en beroepen van handwerkslieden en de periode waarin zij werk op Bolenstein uitvoerden. Hij noemt o.a.:
Dirk van Dorgeest, loodgieter van 1742 - 1746
Pieter Meyer, loodgieter van 1747 - 1754
Leendert Pellemans, loodgieter van 1755 - 1777
De volgorde in deze opsomming is voor het hier-na volgende van belang.

Afb. 1. Akte uit 1759.

Afb.2. Op deze kaart, uit 1915, Bolensteinschestraat, Maarssen ziet u links op de voorgrond de ingang van de steeg. In het eerste huis is nu de 'Wijnmijn' gevestigd. Vroeger waren het twee kleine woningen. Het volgende huis lijkt ook in tweeën te worden bewoond. De eerste deur gaf echter toegang tot het sekreet, een voorloper van onze w.c. Het sekreet werd niet alleen gebruikt door de bewoners van de tweede woning, maar volgens de verhalen, ook door die van de eerste twee huisjes. De ruimte werd dus buitenom betreden. Het laat zich raden waarom dat zo gebeurde. De deur is nu een raam. De woning op deze plaats in 1759 werd bewoond door gerechtssecretaris J. van Eeten.

Twee huysies aan den Boelestynse Deyck

Dirk van Dorgeest verrichtte in ieder geval gedurende vier jaar de loodgieters - en pompemakerswerkzaamheden op Bolenstein tot zijn dood in 1746. Daarna nam Pieter Meyer de zaak en het voorkomende werk op Bolenstein over. Ook ging hij op een gegeven moment samenwonen of trouwen met de weduwe van Dirk van Dorgeest. Wanneer precies is niet duidelijk. Uit gegevens van 1751 blijkt echter dat zij in één huis wonen. We mogen aannemen dat het gaat om het huis waar tot 1746 het bedrijf van Dirk van Dorgeest was gevestigd. In latere gegevens komen we ze tegen als 'egtelieden'. We lezen namelijk in een transportakte van 6 juni 1759 dat Pieter Meyer en Anna van Dorgeest (egtelieden) hun huis op 6 oktober 1758 verkocht hebben. En wie kocht dat huis - Drie dagen, van 6 tot 9 oktober 1758, is het in handen geweest van twee tussenpersonen, Pieter de Haas en Henderik Lammers. - Juist, Leendert Pellemans werd de nieuwe eigenaar. Deze had trouwens al drie jaar eerder, in

1755, het loodgieterswerk op Bolenstein van Pieter Meyer overgenomen.

En waar stond het huis van Dirk van Dorgeest en zijn twee opvolgers, die na elkaar, gedurende vijfendertig jaar het loodgieterswerk op Bolenstein verrichtten? Op een wel heel strategische plaats ten opzichte van Bolenstein. Uit de eerder genoemde transportakten van 6 juni 1759 bleek dat het ging om de verkoop van 'sekere twee huysies onder een dak staande in den geregte van Maarssen aan den Boelestynse Deyck daar oostwaarts den S:taris (secretaris) J. van Eeten en westwaarts de plaats Boelestyn naast gelegen zijn. Streckende uyt den Deyck tot tegen de tuyn of gront van den Heer Abraham Dagulaar'. Dagulaar woonde toen waar nu het huis Schippersgracht 21 staat. Vóór 1900 is dit het laatste huis van deze gracht. Enige inleving leerde ons dat de drie loodgieters gewoond hebben waar nu de 'Wijnmijn' in de Bolensteinsestraat gevestigd is. Op een steenworp afstand dus van hun, misschien wel belangrijkste, opdrachtgever.

Secretaris J. van Eeten kwamen we in de akten tegen in een dubbelrol. Hij was als gerechtssecretaris de schrijver en de ondertekenaar; in de plaatsaanduiding van de twee huisjes werd hij genoemd de buurman aan de oostzijde.

De moestuin van Bolenstein

Het mag in eerste instantie enige verwondering wekken als er in de akten staat *'en westwaarts de plaats Boelestyn naast gelegen'* is. We zien daar nu immers eerst de steeg en dan aan de Bolensteinsestraat vier garages en aan de Schippersgracht de 'nieuwe' huizen, die begin 20ste eeuw zijn gebouwd. Tot ± 1900 is daar echter de moestuin van Bolenstein geweest. Daarom lijkt het correct dat de schrijver vermeldt dat de twee huisjes onder één dak in 1759 grensden aan het terrein van Bolenstein. Maar secretaris Van Eeten is toch wat slordig geweest met de plaatsomschrijving, want in ieder geval al in het begin van de 17e eeuw² was er een steeg tussen het laatste huis van de Schippersgracht van vóór 1900 en het terrein van Bolenstein in de richting van de Bolensteinsestraat. De huisjes grensden dus aan de westzijde aan de steeg, aan de overzijde daarvan begon het terrein van Bolenstein, dat aanvankelijk, mogelijk afgescheiden is geweest van de steeg door een hek of iets dergelijks. Later, misschien met de verfraaiing van Bolenstein in de 18de eeuw of mogelijk onder invloed van de bebouwing in de eerste helft van die eeuw van een deel van de Bolensteinsestraat, werd er een muur gebouwd. De situatie was zo dat aan het einde van de Schippersgracht ruim 1.80 meter voorbij het huidige pand nr.21 vanaf de Vecht tot aan de Bolensteinsestraat de muur gelopen heeft. Met een hoek van iets meer dan 90° liep deze daar verder en eindigde bij of vlakbij het tuinmanshuis. Deze woning staat nog steeds rechts van het toegangshek van Bolenstein. Achter de muur bevond zich tot ± 1900 een moestuin, vanuit de steegmuur gerekend tot aan de tuinmanswoning, vanaf de Bolensteinsestraat tot aan de Vecht.³

Een stukje van de oude muur is nog te zien op de hoek van de steeg en de Bolensteinsestraat; het is nu opgenomen in de daar gebouwde garages, maar het is nog duidelijk herkenbaar. Goed te zien is ook nog, als men strak langs het oude stuk muur kijkt in de richting van Bolenstein, dat de muur een beetje schuin weg, precies gelopen heeft in de richting van de verbinding van het

toegangshek en de tuinmanswoning. Het stukje oude muur is nu nog een vast punt om de breedte van de steeg te bepalen, zoals deze voorheen is geweest. Ruim 1.80 meter is voldoende voor eenvoudige karren, handkarren, kruiwagens en zakkendragers, waarmee de aan- en afvoer van de goederen van de gracht waarschijnlijk heeft plaatsgevonden.

Enkele onopgeloste problemen en wat feiten

1. Het is niet duidelijk of de Wijnmijn gevestigd is in de oorspronkelijke twee huisjes onder één dak (akte 1759). Wel is heel goed te zien (afb.2) dat deze zaak zich bevindt in wat voorheen ook twee kleine woningen onder één dak geweest zijn. De verleiding is dan groot om te zeggen dat het hier waarschijnlijk gaat om de huisjes uit 1759. Het is mogelijk, maar ontbrekende gegevens verhinderen ons toch tot deze conclusie te komen.
2. Waarom kocht Pellemans niet rechtstreeks het loodgietersbedrijf van Meyer? Leefden zij in onmin? Heeft Pellemans in 1755, drie jaar voordat hij de zaak van Meyer kocht, de laatste van Bolenstein verdrongen? Moest Meyer in oktober 1758, noodgedwongen, de zaak verkopen door het verlies van het werk op Bolenstein? Wilde hij daardoor de zaak niet rechtstreeks aan Pellemans verkopen? Is de tussenverkoop van 6 tot 9 oktober 1758 aan twee heren een constructie om de verkoop aan Pellemans voor Meyer acceptabel te maken?
In een stuk van Jan Witte⁴ lezen we dat Leendert Pellemans opdracht gaf tot het bouwen van een huis. Het artikel gaat over de periode 1724 - 1764. Aardig zou het zijn te weten of de bouwopdracht vóór de koop in 1758 van het loodgietersbedrijfje is gegeven of daarna. Dit zijn weliswaar geen grote problemen, maar als je je verdiept in die akten en in die tijd wil je graag weten hoe het precies is geweest, zodat de kennis van de geschiedenis van Maarssen daardoor een beter aaneensluitend geheel wordt.
3. Er is sprake van twee huisjes onder één dak. Het direct aan de steeg grenzende huisje zal de loodgieterswoning zijn geweest, zodat de werkplaats een uitgang naar de steeg had. Wie zal er dan in het andere huisje gewoond hebben?

Afb.3. Een foto van omstreeks 1900. Waarschijnlijk bevindt zich achter de muur nog de moestuin. Aan de torenmuur van de op dit plaatje ongeveer vijftien jaar oude R.K.-kerk is de plek van de huidige wijzerplaten nog onbezet. Aan de kerktoeren waren in die tijd drie wijzerplaten bevestigd, die veel lager hingen en daarom op deze foto niet zichtbaar zijn. Gezien de grote werkplaats werd het eerste huis in 1900, evenals 240 jaar eerder door een ambachtsman bewoond. Uiterst rechts op de foto, waar zich nu de voorzijde van de nieuwe woningen bevindt, zijn enkele fruitbomen van de boomgaard van Kroon te zien. Het huis rechts is zijn boerderij.

Wel bekend is dat de heer J. van Eeten, de secretaris van het 'geregt' Maarssen, tegenwoordig zouden we spreken van een gemeentesecretaris, in 1759 woonde in het huis direct naast deze pandjes. Hij kan zich daar hoogstens zeven jaar eerder gevestigd hebben want op de bewonerslijst van de Bolensteinsestraat van 1751 kwam zijn naam nog niet voor.⁵

Gemeentesecretaris is in die tijd in Maarssen waarschijnlijk een erebaantje of een bijbaantje. Van deze gedachte uitgaande is het mogelijk dat secretaris Van Eeten ook timmerman Van Eeten is, waar in de 18e eeuw de Van Eetensteeg naar is genoemd.⁶ Een deel van die steeg is de huidige Stokmansteeg, die loopt van de Langegracht tot het Nassaplein. Tot ±1960 liep de steeg van de Langegracht tot de 'Achterstraat', de huidige Nassaustraat. Timmerman Van Eeten bouwde, na 1724, in die steeg een aantal woninkjes, waar nu de parkeermogelijkheid is bij het

trottoir langs de ALDI. De kans is dus vrij groot dat het in beide functies om dezelfde persoon gaat. Extra steun voor deze gedachte kregen we toen bleek dat Van Eeten in beide gevallen werd aangeduid met de voorletter J.

Een aardig gegeven in dit verband is nog dat de fraaie eikenhouten preekstoel van 1725 in de Nederlands Hervormde Kerk een werkstuk is van timmerman Jasper van Eeten. Hij ontving er f 920,- voor.⁷

4. Hoe stond het in de 18e eeuw met de verdere bebouwing van de Bolensteinsestraat. Het staat vast dat er in de periode 1724 - 1764 acht huizen werden gebouwd.⁸ Welke huizen waren dat? Wie waren de bewoners? De straat is waarschijnlijk tot in het begin van de 18e eeuw voor een groot deel onbebouwd gebleven, zeker het deel het dichtst bij Bolenstein. Toen Jacob de Malapert in 1751 de Boelestynse Deyck voor het eerst liet bestra-

Afb.4. Op deze recente foto van Hanny Poude-royen kijkt men door de Molensteeg vanaf de Bolensteinsestraat, rechts de 'Wijnmijn', op de achtergrond een huis op de Herengracht. Vanaf de steeg gerekend is het grote huis links het eerste van de woningen aan de Schippersgracht, die na 1900 in de moestuin zijn gebouwd. Links op de voorgrond een deel van de oude muur, opgenomen in de later gebouwde garage.

ten, moesten de bewoners van de dijk meebetalen. Vanaf het toegangshek ging het om elf huizen aan de linkerkant van de dijk. Het eerste huis was dus de loodgieterswoning. Uit het voorgaande kunnen we concluderen dat van genoemde elf huizen er tenminste vier van vóór 1724 moeten zijn. Het zou goed zijn via archiefonderzoek meer over de bebouwing en de bewoners te weten te komen.

5. De steeg bij de moestuin van Bolenstein heet sinds mensenheugenis de Molensteeg. Hoewel er maar een deel van de steeg over is, draagt hij nog dezelfde naam. Het naambordje ontbreekt helaas. Al in een beschrijving van

1807 werd gesproken van het 'molensteeghe'.⁹ Heeft de naam te maken met de Maarssebroekse molen?¹⁰ Op een tekening naar aanleiding van een kaart uit 1629 is duidelijk te zien dat de steeg niet eindigde bij de Bolensteinsestraat zoals nu, maar zich recht voortzette naar de huidige Amsterdamsestraatweg en vervolgens rechtdoor verder ging naar het kasteel de Snaafburg.¹¹ Het is mogelijk dat het weggetje daarna in westelijke richting naar de ruim 200m verderop staande Maarssebroekse molen aan de Zijlweg heeft gelopen en zo zijn naam heeft gekregen.

Deze, enige malen vernomen, suggestie roept echter twijfel op. Het laatste stuk, van de Snaafburg naar de molen, hebben we niet op een kaart kunnen vinden. Wat zou ook de reden kunnen zijn van een weg tussen de poldermolen en de Snaafburg. De molen, die aan de Zijlweg stond, had via deze weg een goede verbinding met Maarssebroek en Maarssen. Molendeskundige G. Pouw¹², denkt aan de mogelijkheid dat een rosmolen aan of nabij de steeg met de naamgeving te maken heeft. Een rosmolen, in vroeger eeuwen, bij Bolenstein of de Snaafburg, is denkbaar. Ook hiervoor zijn echter geen bewijzen gevonden, zodat de herkomst van de naam Molensteeg vooralsnog een raadsel blijft.

Arie de Zwart

Noten:

1. a. 2 transportakten :
 1. Transport ten behoeve van Pieter de Haas en Henderik Lammers van twee Huysies aan den Boelestynse Deyck staande
 2. Transport ten behoeve van Mor. (monseigneur) Len. Pellemans van twee huysies aan den Boelestynse Deyck staande 1759.
- b. Periodiek HKM, jaargang 12, nr.2 blz. 27, 28, 32.
2. D. Dekker, Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen, 1984, blz.28.
3. Maarssen in oude ansichten, deel 2, blz.35 en 40.
4. Periodiek HKM, jaargang 11, nr.1, blz.8
5. Periodiek HKM, jaargang 12, nr.2, blz.36
6. Periodiek HKM, jaargang 8, nr.1, blz 10 t/m 13 en nr.3 blz.57
D. Dekker, Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen, 1984, blz.89
7. Periodiek HKM, jaargang 11, nr.1, blz.8

8. Periodiek HKM, jaargang 11, nr.1, blz.8
9. Periodiek HKM, jaargang 11, nr.4, blz.77
10. De molen stond in het verlengde van de huidige Zijlweg. Nu is dat ± 30 m. uit de oever van het kanaal.
11. Vanaf de kanaaldijk, ongeveer halverwege tussen de Stationsweg en de Zijlweg, zijn de restanten van de grachten van de Snaafburg nog duidelijk te zien.
12. Mondelinge mededeling.

Ter oriëntatie

Foto nr.1: Een luchtfoto van Maarssen van juli 1936, waarop het stukje waar wij over spreken nog, voor een belangrijk deel in de oude staat van rond de eeuwwisseling, is terug te vinden. De boerderij van Kroon, de gashouder en de christelijke school zijn goede oriëntatiepunten.

Deel uit een plattegrond van 1952.

1. Rij huisjes in de steeg achter de groentewinkel van Kerste.
2. De boerderij van Kroon.
3. De Molensteeg.
4. Het toegangshek van Bolenstein.
5. De christelijke lagere school. Later Ds. M.J. Sandersschool. 5a. Woning van het hoofd der school.
6. Het Groenekruisgebouw, zie voor verdere informatie periodiek nr.3, jaargang 23, blz.60 e.v.

7. Het gymnastiekgebouw met het daarachter liggende sportveld; rechts in de hoek het materialengebouw. Zie voor verdere informatie het verhaal van C.W.P. Bloemendaal, periodiek nr.2, jaargang 23, blz.38 e.v.
8. De gashouder. Op 1 januari 1866 begon de N.V. Gasfabriek Maarssen met de productie en levering van gas. De fabriek bevond zich op een terrein, ingeklemd tussen de Amsterdamsestraatweg, Kerkweg en Gaslaan. In 1904 werd het bedrijf voortgezet onder directie van Anne Faber. Zijn zoon Dirk nam in 1925 het roer over. In 1927 stopte de gasproductie in Maarssen. De onderneming werd met dezelfde directeur voortgezet onder de naam N.V. Gasbedrijf Maarssen. In 1955 werd de alom gerespecteerde Faber opgevolgd door H. Koelman. Het gas werd vanaf 1927 betrokken van de Utrechtse Gasfabriek. Voor de opslag van een buffervoorraad werd de gashouder gebruikt. Toen het Maarssens gasbedrijf werd overgenomen door het Gasbedrijf Centraal Nederland werd de gashouder afgebroken. Op de vrijgekomen plaats kon de uitbreiding van de brandweerkazerne worden gerealiseerd. De opening vond plaats op 9 oktober 1976 door burgemeester Q. Waverijn. Van het gasbedrijf staat er nu alleen nog een drukregelstation. Zie voor verdere informatie periodiek nr.3, jaargang 10, blz.45 e.v.
9. De brandweerkazerne werd gebouwd door de Maarssense aannemer A. Slager voor f 7775,- op grond die de gemeente van het gasbedrijf kocht voor het symbolische bedrag van f 1,-. De eerste steen werd gelegd door wethouder C.E. Wolff in het dagelijks leven bekend als directeur van de 'lichtfabriek'. Op 12 april 1939 werd het gebouw geopend door burgemeester Van Haselen.
10. Villa Tulcea, Gaslaan 2, die werd afgebroken i.v.m. de toegankelijkheid van de uitgebreide brandweerkazerne.
11. De in 1934 gebouwde Gereformeerde kerk werd in 1969 samengevoegd met de er naast staande woning tot De Open Hof. Het huis, 11a, uit 1893 werd vroeger bewoond door de directeur van de gasfabriek.

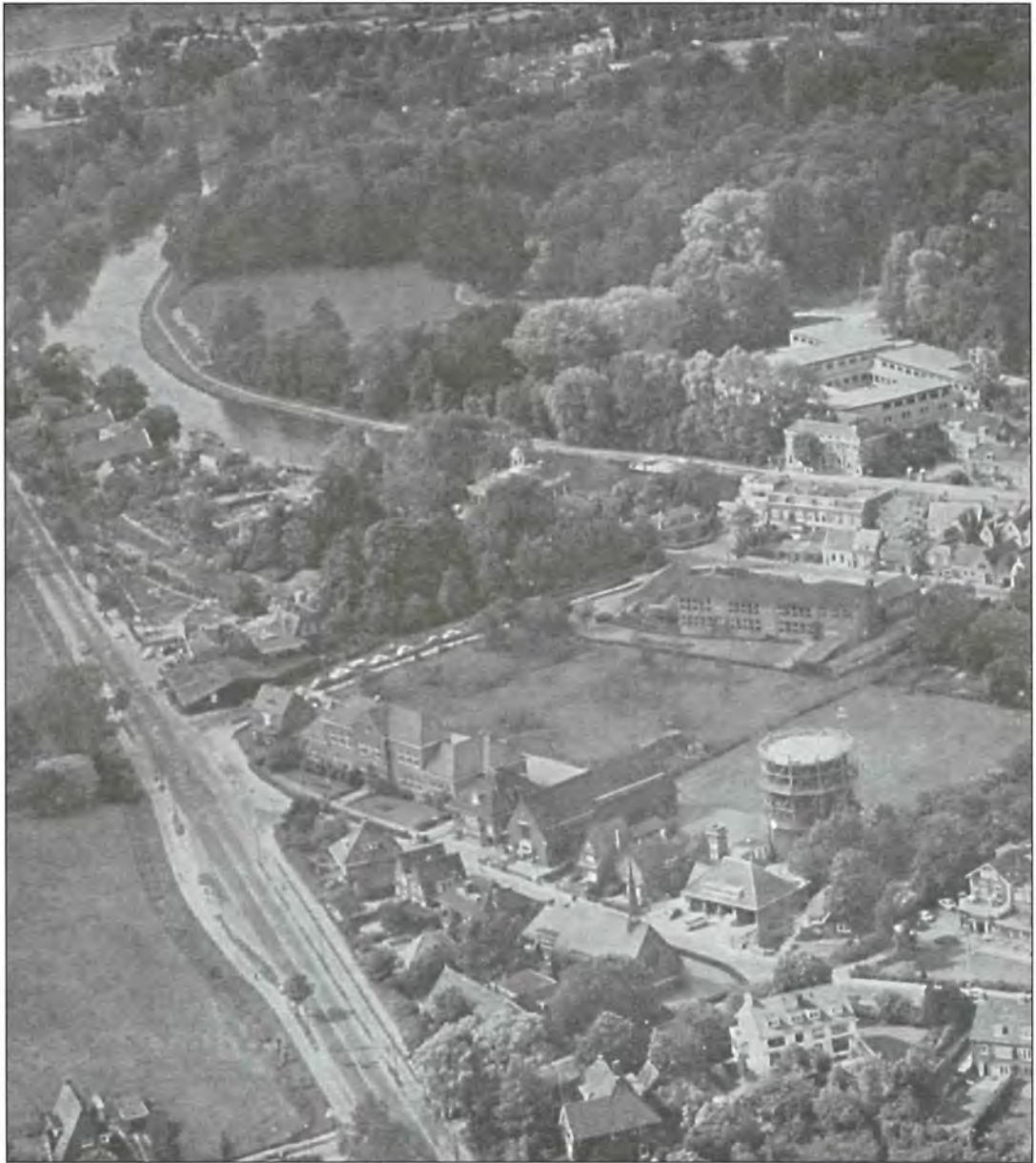

Foto nr.2.

Hier een deel van een luchtfoto van het eind van de jaren 60, die nog een aantal jaren daarna werd gebruikt voor het omslag van het toenmalig gemeenteblad 'Kijk op Maarssen'.

De brandweerkazerne is nog niet vergroot. De ruimte voor uitbreiding ontstond toen de gashouder werd afgebroken in 1975. De Ds. Sandersschool heeft er drie lokalen bijgekregen. Aan de overkant zien we de R.K. Rientjes-mavo, die in 1956 in gebruik werd genomen als MULO-school. De huidige gebouwen van de openbare- en christelijke basisschool ontbreken nog. Het sportveld verdween eind 1981 met de bouw van het in mei 1982 geopende sociaal cultureel centrum 't Zand.

Enkele winkelpanden uit de Bolensteinsestraat, aan de hand van foto's, nader belicht.

Afb. 1. Deze foto is ongedateerd, maar moet van vóór 1920 zijn.

Van links naar rechts. De kruidenierswinkel, met transportfiets en een in de etalage kijkende mevrouw er voor, was van kruidenier Bots en werd genummerd als Breedstraat 9. In of na de Tweede Wereldoorlog vestigde zich hier de smid/rijwielhersteller Okkerman uit Kockengen, die rond 1920 het pand links van Bots betrok en later uitbreidde naar nummer 9. Daarnaast Breedstraat 10, waar voor de sloop de woninginrichting van G. Voorneveld was gevestigd. Het derde pand, waar de electriciteitspaal voor staat, was Bolensteinsestraat nr. 1. De oude dame is mevrouw Klarenbeek, die in de steeg woonde.

De toenmalige panden 3 en 4 lagen achter de nrs. 1 en 2.

Het vierde pand, met de lage daklijst is het huidige pand van Kerste de groenteman. Daarna het pand van aannemer Van Vredendaal en de boerderij van boer Kroon.

Het kleine stukje van een wit gebouw, dat u op de achtergrond in het midden ziet, is Bolenstein.

Nu komen we aan de overkant van de straat. Met glasbuizenreclame het pand van het café van Wigmans, nu eetcafé 'De gevulde Ridder', de smederij van Van Dommelen, nu café-bar 't Anker', met uithangbord 'dameskapper', kapper Verkroost. Het huis met het benzinewagentje ervoor van L. Reijnders. Nu is beneden de schoenenhal van Telkamp gevestigd en boven woont W.J. Telkamp. Het witte huisje daarnaast was nr. 18. Ook was er begin deze eeuw nog een nummer 18a en 18b.¹ Deze laatste twee zijn nu onderdeel van het kaaswinkeltje. Dat was indertijd de snoepwinkel van Willem van Breukelen, die ook manden en bezems verkocht. Deze winkel had alleen een deur aan de Breedstraat, nummer 11.

Afb. 2.

Bolensteinsestraat 1, vroeger nummer 6

Op afbeelding nr.2 ziet u het huidige pand van de fa. Kerste voor de restauratie in 1977.

Een woonhuis, uit de 18e eeuw, dat bijna voortdurend een winkelfunctie heeft gehad, waarvan voor het eerst in het gemeentearchief sprake is als huis van de gezusters Maria en Hendrica Westing, beiden winkelierster. Helaas is er geen datum bij vermeld. Het pand stond toen nog te boek als perceel 2111 1881, Breedstraat 117.

In 1851 woonde in datzelfde pand Marinus G. Quist een kleermaker uit Brugge. Daarna vinden we drie kooplieden in 1854, Johannes F. Westerlage, Johan F. Nette en Hermanus H. Nette. De laatste verhuisde in 1875 naar de Langegracht. (Zie hiervoor periodiek nr. 2, jaargang 23 blz. 35). In 1875 kwam Gustav ten Sande, een sigarenwinkelier in het pand. Daarna woonde er een slachter/koopman Willem Kloosterman. Deze maakt weer plaats voor timmerman Gerardus de Meij, die er tot 1 januari 1890 woonde. Vervolgens woonde er twee jaar lang een veehouder, Dirk de Lange en vanaf 18 september 1893 kwam Rossewey, een slager uit Zuilen, die op 8 april 1893 aan de gemeente Maarssen vergunning vroeg voor het oprichten van 'eene slachterij en vleeschrookerij' in een nieuw te bouwen slachthuis. De familie Rossewey vertrok in 1898 naar Utrecht.

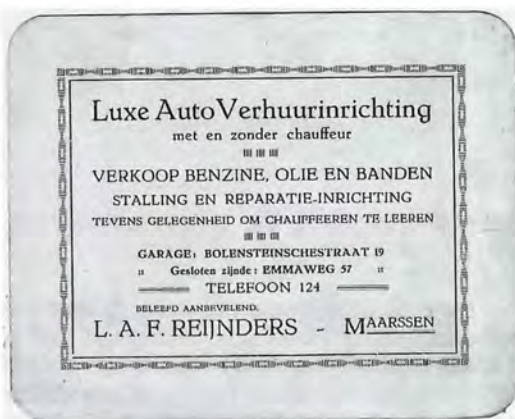
Sinds 13 maart 1899 is het pand in bezit van de familie Kerste. Eerst woonde Hendrik Kerste, bode op Utrecht, in de Bolensteinsestraat 6. Deze Hendrik werd in de wandeling Hei genoemd met als bijnaam Heinekas. Zijn zoon Adrianus begon er, midden jaren 30, een groentewinkel en in 1965 doet hij de zaak over aan zijn zoon. Het pand onderging in 1976/'77 een totale restauratie, waarvan nu het schitterende winkelpand/woonhuis getuigd.

Afb.3. Het pand van Kerste, voor de restauratie, van de achterzijde gezien.

Bolensteinsestraat 4/6, vroeger nr.19

De oudste gegevens van dit pand stammen uit 1861 toen het bewoond werd door Joseph Klarerbeek, een werkman. In 1870 woonde de stal-knecht Wouter Verkuil er. Daarna weer een stal-knecht en later een koetsier. In 1879 vond er een verbouwing plaats, misschien was dit een uitbreiding, want er kwamen nog diverse stalhouders wonen, waaronder Willem Floor. Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog, op 1 november 1918, trok Derk Pinkster in het pand, zijn beroep was voerman/sleper. De familie Reynders vestigde zich er ± 1920 met hun garage- en taxi-bedrijf. Dat duurde tot 1983. In 1923 werd het pand met de beneden- en bovenwoning verbouwd tot een wagenbergplaats met daarboven een woning.

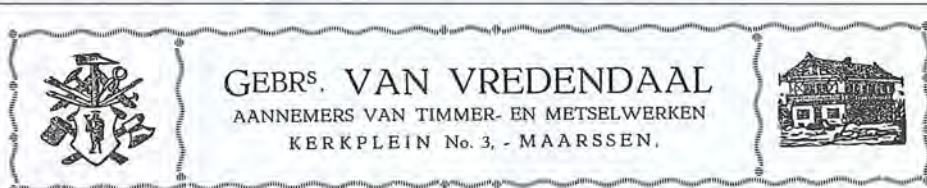
Afb.4.

Bolensteinsestraat 5/7, vroeger nr. 16

Aannemer (aanvankelijk timmerbedrijf) Van Vredendaal. Volgens de vlag die nu nog op het huidige pand staat, bestaat dit bedrijf sinds 1911!

Het is allemaal op het Kerkplein 3 begonnen. In 1929/30 verhuisde de werkplaats naar de Bolensteinsestraat. In het archief vond ik nog een aanvraag van 12-2-1930, voor de plaatsing van een gecombineerde machine, die kon zagen, boren en schaven, afb.5. Het geheel werd aangedreven door een 'electramoter'.

Voordat Van Vredendaal zich er vestigde huisde in dit pand de openbare bewaarschool.

MAARSSSEN, 12-2-1930

Omschrijving van de inrichting waarvan een gunning
krachtens de Stin de wet noodzak. is.
In de bestaande timmermans werkplaats gelegen
aan de Bolensteinsche straat No. 16 kadestraat bekend
sectie A No. 1242. Het woud geplaatst en in werking
wordt gebracht, de behoeve van het timmermans bedrijf
en gecombineerde machines getreide door electra motor
van 4 p.k. De gecombineerde machine zal dienen
voor zagen, boren en schaven van de te versake en te
vervaardigen houtwaren en houtconstructies, en en
ander volgens bijgaande tekening

Gebr. v. Vredendaal

Afb.5. Brief van de Fa. Van Vredendaal van 12-2-1930.

Het pand op deze plaats was in het tweede kwart van de 19e eeuw een tijdje in gebruik als burgermeesterswoning. Hoelang is niet bekend. Wel duidelijk is dat burgemeester Johannes Gerardus Dolmans in dat huis gewoond heeft. Hij was burgemeester van 2 juli 1829 tot 22 januari 1856. Op 1 mei 1851 verhuisde hij naar de Herengracht en nam zijn intrek in huize 'De Vecht'. Hij was in 1850 ook burgemeester van Maarssenveene geworden. Het is denkbaar dat zijn verhuizing daarmee samenhangt. De Herengracht lag in de gemeente Maarssenveene en de burgemeester van Maarssen moest in zijn eigen gemeente wonen. Toen hij eenmaal burgemeester van beide gemeenten was geworden, was een verhuizing naar Maarssenveene geen bezwaar meer. Een huis aan de Herengracht was ook toen al begeerlijk.

Bolensteinsestraat 17, de boerderij van Kroon

Deze boerderij werd in 1972 gesloopt, nadat er eerst sprake van was geweest hem als monument te bewaren, maar het verval ging voort en er was geen geld voor herstel beschikbaar. Nu herinnert alleen de grote kastanjeboom, op het schoolplein van Het Kompas, oude Maarsse-naars nog aan de boerderij.

In 1849 bewoonde J. van Woudenberg, veehouder, de boerderij. Hij was getrouwd met Jannetje Grifioen, die weduwe werd in 1861 en het bedrijf voortzette. In 1880 werd de dochter Wilhelmina van Woudenberg eigenaresse. Zij trouwde in 1884 met Evert van de Akker. Op 18 juni 1908 kwam de boerderij in het

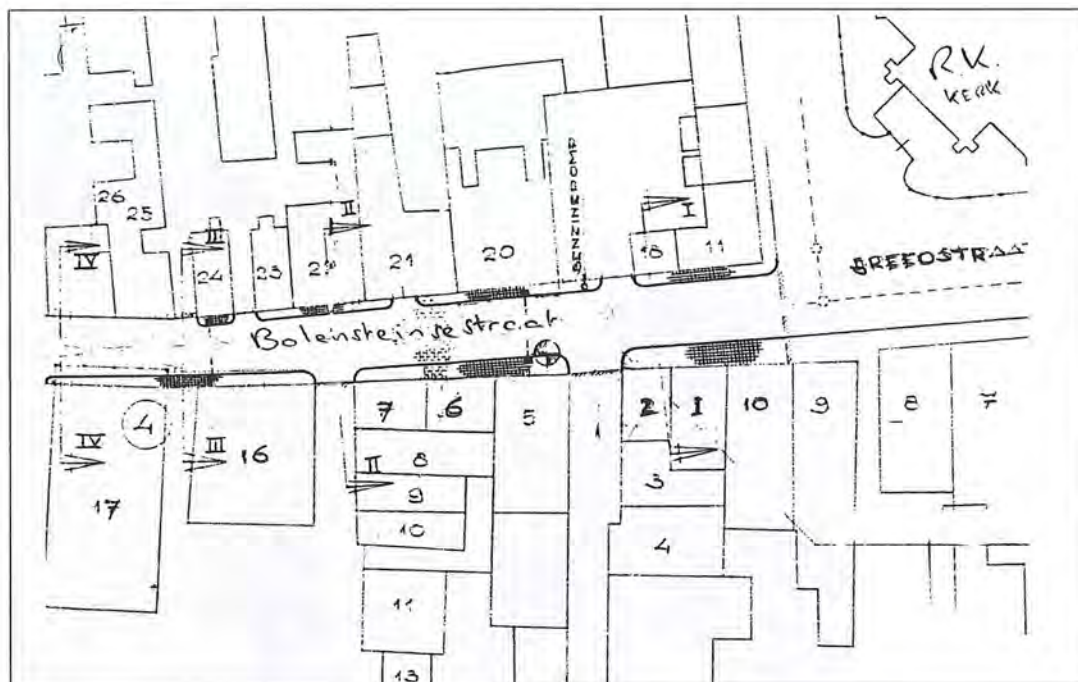
bezit van de familie Kroon, die er tot 1972 woonde.

Afb.6. Een foto uit 1912 van de Bolensteinsestraat 20. In de deuropening mevrouw Verkroost-de Mey, daarvoor de heer P.W. Verkroost en een bediende, vooraan drie kinderen Verkroost. Rechts de dan tweejarige, latere kapper G.P. Verkroost.

Bolensteinsestraat 8, vroeger nr.20

Het eerste huis van de Schippersgracht naast de Prins te Paard werd in het begin van de vorige eeuw bewoond door Th. van der Vliet, de eerste burgemeester van Maarssen (1813-1829). De bebouwing aan de achterzijde van zijn huis tot aan de Bolensteinsestraat was ook van hem. Aan de straatzijde waren een kamer en een stal. In die kamer moest veldwachter Van Royen zich dagelijks tweemaal melden om de orders van de burgemeester in ontvangst te nemen. Volgens de huidige bewoner, de heer H.G. Verkroost was het de kamer waar nu de kapsalon in is gevestigd. In de periode daarna, tot rond 1860 was de genees-, heel- en vroedmeester Johannes B. Hoedemaker waarschijnlijk eigenaar.

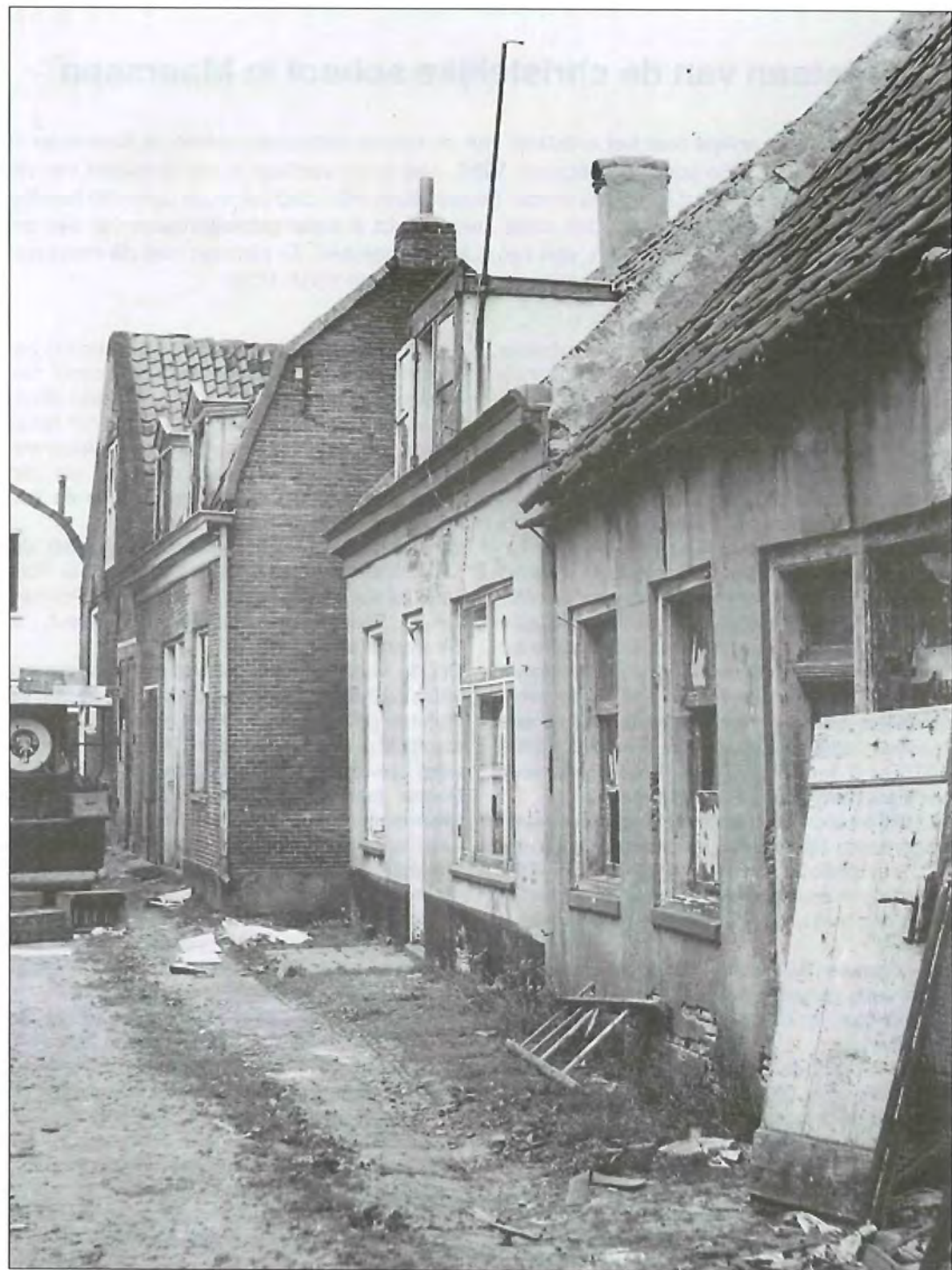

Afb.7. Op deze plattegrond uit 1952 is de vroegere nummering goed zichtbaar. De panden 11 en 12 van de Breedstraat bestaan nu niet meer, evenals 1, 3, 4 en 5 van de Bolensteinsedijk. Ook de panden 8, 9 en 10 zijn gelukkig verdwenen, dat waren armoedige pandjes achter de huizen aan de straat gelegen, zoals op afbeelding 8, een foto uit 1966, nog goed te zien is. Het huis met het puntdak is groentehandel Kerste met de ventwagen voor de deur. De naastliggende panden in de steeg, de nrs.8, 9, 10, 11, 13 en 14 zijn later afgebroken.

Mogelijk kort daarna werd het pand aan de Bolensteinsedijk uit het geheel losgemaakt en verkocht. Het huis werd vervolgens bewoond door metselaar J.A. de Bont. Vanaf 1 januari 1890 woonde timmerman Gerardus H. de Meyer. Na vertrek van Johanna Staal, weduwe van De Mey, begon het tijdperk Verkroost. Kapper P.W. Verkroost was getrouwd met een dochter De Mey; hij neemt ingaande 3 juni 1911 het huis van zijn schoonmoeder over. Zijn zoon Gerardus P. zette de zaak voort tot 1964. Vanaf dat jaar tot heden is het kleinzoon Hermanus G. die de zaak drijft.

Noot:

1. De grootouders van mevrouw Hogenhout woonden van 16-11-1903 tot 1-9-1904 op Bolensteinschedijk 18b. In die tijd heette de Bolensteinsedijk nog dijk, dus Afb.1. moet van later datum zijn.

Afb.. 8.

Ontstaan van de christelijke school in Maarssen.

In vervolg op mijn artikel over het ontstaan van de rooms-katholieke school te Maarssen in het periodiek nr. 1, 23e jaargang, februari 1996, heb ik mij verdiept in het ontstaan van de christelijke school. Dit had ik al eens eerder gedaan toen mijn dochter in de jaren '80 leerling was van de Ds. Sandersschool. Ook deze keer mocht ik weer gebruikmaken van het archief, voornamelijk notulenboeken, van het C.N.S. Maarssen. Er zijn nog met de hand geschreven notulenboeken bewaard gebleven uit de periode 1904-1970.

Met de grondwet van 1858 (J.R. Thorbecke, 1790-1872) kwam de wet op het lager onderwijs tot stand waarin o.m. werd bepaald dat er ook andere scholen, dan openbare lagere scholen, konden worden opgericht. Deze scholen kregen geen financiële steun van de overheid en de wet stelde zo hoge eisen aan het oprichten en inrichten, dat het nog lang duurde voor men, in Maarssen, de stap durfde wagen. In 1860 werd de Vereeniging voor Christelijk Nationaal Onderwijs opgericht en in 1868 de Vereeniging voor Gereformeerd Onderwijs, waarna het aantal christelijke scholen geleidelijk aan toenam. Een andere belangrijke stimulans kwam door de oprichting van de Anti-Revolutionaire Partij in 1879, de eerste landelijke politieke partij in Nederland, waarin mensen zoals G. Groen van Prinsterer (1801-1876) en A. Kuiper (1837-1920) belangrijke voorvechters waren van christelijk onderwijs.

In 1898 kwam er een wetswijziging, waarin werd opgenomen dat ook aan bijzondere scholen een kleine subsidie zou worden verleend. Pas in 1917 kwam er financiële gelijkstelling voor het gehele lager onderwijs, geregeld in een nieuwe wet uit 1920.

Uit de notulen blijkt echter dat er ook daarna nog regelmatig geharrewar was over het vermeend voortrekken van de openbare school door de gemeente.

Nadat in 1883 de katholieke meisjesschool was opgericht en in 1884 de jongensschool werd het tijd voor de protestante gemeenschap in Maarssen ook over te gaan tot het stichten van een school.

In februari 1903 werd daartoe een fonds 'Tot Oprichting van een Christelijke School te Maarssen' ingesteld. Op een vergadering van de kerkeraad der Nederlands Hervormde Gemeente op 26 oktober 1904 werd besloten een 'Vereeniging tot Stichting en Instandhouding eener Christelijke

School te Maarssen' op te richten, zodat het behartigen van de belangen van de school niet meer op de schouders van de kerkeraad alleen zou rusten. Er was toen al f 4800,- in het fonds gestort. Een stuk grond met een onderwijzerswoning, dat geschikt leek voor de bouw van een school, was inmiddels aangekocht aan de Wilhelminaweg.

Op de eerste vergadering waren aanwezig ds. M.J. Sanders, A. Beukhof, P.G. Spijker, G. Pos, D.G. Takken, T. Beukhof, S. Wijnen, H. Potman, L.A.M. Riemens, J. Kuiper Ebbenhout, J. Bloemsma en W. Docter.

Op de volgende vergadering, op 9 november 1904, nu ledenvergadering genoemd, werden de statuten goedgekeurd en een bestuur, bestaande uit vijf personen, gekozen. Dat eerste bestuur werd gevormd door ds. Sanders (voorzitter), Docter (secretaris), Spijker (penningmeester), Bloemsma en Potman. Met algemene stemmen werd besloten Koninklijke Goedkeuring voor de statuten aan te vragen, waardoor de vereniging als rechtspersoon zou worden erkend.

13 december 1904 werd de goedkeuring op de statuten verkregen en de vereniging sloot zich aan bij de landelijke Vereeniging voor Christelijk Volksonderwijs, die in 1890 was opgericht.

In juni 1905 kwam er toestemming van het gemeentebestuur voor de bouw van een school op de percelen 2186 en 2199 aan de Wilhelminaweg. Nu staat de garage van Liza Nagel daar. De bouw werd gegund aan de firma Gebr. Vermeulen uit Breukelen, die met een aanbesteding van f 6799,- de goedkoopste was. Dit bedrag was exclusief het honorarium van de architect, Van Heerde te Utrecht, en de loodgieter. Men verwachtte een bedrag van f 8000,- nodig te hebben, maar er was slechts f 6600,- beschikbaar. Er staat hierover in het verslag van de heer Docter 'Na enige discussie doet de voorzitter het

*Maarssen
Christelijke school*

Foto 1. Het gebouw aan de Wilhelminaweg van de Christelijke school te Maarssen.

voorstel om tot den bouw over te gaan en het werk aan den laagsten inschrijver te gunnen, in de verwachting dat God wel zorgen zal dat de benodigde gelden er komen, welk voorstel met algemene stemmen wordt aangenomen'.

Op 2 augustus 1905 werd een lening aangegaan van f 5000,-.

Op het kantoor van notaris Dirk Hendrik van Nieuwenhuizen werd het onroerend goed van de vereniging 'verhypothekeerd in verband met het aangaan ener geldlening'.

Op 17 augustus besloot de vergadering ten eerste tot het houden van een collecte, die later zou worden omgezet in een jaarlijks terugkomende gebeurtenis, om zo de benodigde gelden aan te vullen en ten tweede tot het plaatsen van een advertentie voor een 'Hoofd der School op een salaris van f 900,- en vrije woning'. In de bestuursvergadering van 1 november 1905 werd de heer Uittenbogaard, het eerste hoofd der school, ontvangen. Hij kreeg meteen de taak toebedeeld meubilair en leermiddelen voor de nieuwe school uit te zoeken. Op 31 januari 1906 waren reeds 84 leerlingen aangemeld.

Op 28 februari 1906 vond de inwijding van de school plaats en op 1 maart gingen de eerste 96

leerlingen naar school. 's Middags werden zij, voor de feestelijke gelegenheid getrakteerd op chocolademelk met koekjes en een sinaasappel. Hierbij waren ook de bestuurders en hun dames aanwezig.

Er volgde een rustige periode waarin de school goed functioneerde. In het jaar 1907 werd zelfs besloten het hoofd een gratificatie toe te kennen van f 50,- wegens uitstekende inzet en zijn jaar-salaris te verhogen met f 50,-, ondanks de niet zo rooskleurige, financiële situatie van de vereniging. De schoolgelden waren ingedeeld in drie categorieën die werden bepaald naar draagkracht van de ouders. In de loop van 1907 werd een suppletiefonds in het leven geroepen om daaruit het schoolgeld voor minder draagkrachtigen te bekostigen. Het geld was beschikbaar voor kinderen van zowel gereformeerde als hervormde huize.

Om een goede indruk te krijgen om wat voor bedragen het in die tijd ging en hoe moeilijk het was de eindjes aan elkaar te knopen een paar voorbeelden:

- In 1909 wordt er een schuit grint besteld voor tuin en schoolplein, de kosten bedragen f 15,-!
- Mientje Stoker werd opgedragen de school te

Foto 2. De nieuwe zesklassige school aan de Straatweg.

onderhouden voor f 1,- per week.

- In september 1909 werd, wegens slechte staat der kolenkachels en pijpen, prijsopgave voor gaskachels gevraagd. De Fa. Hoek bood aan de gehele winter op proef een gashaard te plaatsen. Ook de Fa. Stokvis werd op dezelfde voorwaarden een kachel afgetrosgeld. De kachels bleken echter niet te bevallen. Voor de volgende winter werden Salamanderkachels aangeschaft, die brandden op cokes en anthraciet.

Intussen was het een komen en gaan van leerkrachten. Op een advertentie voor een onderwijzer kwamen drie reacties. Eén gegadigde trok voortijdig zijn sollicitatie in en de anderen, de één 57 jaar oud en de ander, met een vrouw en twaalf kinderen, leken niet zo geschikt.

Op 5 oktober 1911 werd besloten dat de voorzitter, ds. Sanders 'met enkele moeders van schoolgaande kinderen zal spreken, dat ze haar kinderen behoorlijk gereinigd ter school moeten zenden'.

Het leerlingenaantal groeide gestaag en het oude gebouw aan de Wilhelminaweg werd te klein. In 1921 besloot het bestuur dat er een nieuw, modern schoolgebouw moest komen dat plaats

zou kunnen bieden aan het groeiend aantal leerlingen. In oktober van dat jaar werd besloten het ontwerp voor de nieuwe school, waarvan de totale kosten inclusief de aankoop van de grond en het meubilair ed. f 140.000,- bedroegen, door de gemeente te doen goedkeuren. Op 6 maart 1923 kwam de goedkeuring los voor een gebouw van zes lokalen. Het aantal kinderen per klas bedroeg toen achtenveertig.

Het jaar 1921 bleek in nog een ander opzicht belangrijk: er vond een opvallende wijziging plaats in de samenstelling van het bestuur, dat voortaan zou bestaan uit twee leden van de Nederlands Hervormde kerk, twee leden van de Gereformeerde kerk en twee van de Christelijk Gereformeerde kerk, die onderling de functies en werkzaamheden zouden verdelen. In de praktijk kwam het er op neer dat de drie dominees de functie van voorzitter, secretaris en penningmeester bekleedden. Ook was er voor het eerst sprake van een huishoudelijk reglement.

Op 2 juli 1923 werd de eerste steen gelegd voor de nieuwe, zesklassige school aan de Rijksstraatweg 41 te Maarssen. Het gebouw dat velen zich nog zullen herinneren.

Het gymnastiekonderwijs bleek in die tijd nog

Foto 3. De Ds. M.J. Sandersschool aan de Gaslaan. Dit is de negenklassige school van na 1950. Op de luchtfoto, van 1936, elders in dit blad ziet u nog de zesklassige school afgebeeld.

een heet hangijzer te zijn. De verplichting tot het geven van lichamelijke oefening kwam pas in 1936. Het schoolhoofd en bestuur waren vóór het geven van gymnastiek, maar de gemeente en de Inspecteur van het Onderwijs tegen. Volgens de notulen werd op 15 mei 1923 de bouw van een gymlokaal aan de Gaslaan gegund aan J. de Bruin te Breukelen voor f 53.900,-. Later vinden we hierover niets meer terug en toen de nieuwe school op 7 januari 1924 haar deuren opende was er geen sprake meer van een gymlokaal.¹

Na ruim twintig jaar voorzitter te zijn geweest van het schoolbestuur, trad ds. J.M. Sanders in november 1925 uit het schoolbestuur, hij ging met emeritaat. Hij overleed in Apeldoorn op 6 september 1934.

In 1932 gingen er stemmen op voor het stichten van een bewaarschool. Gezien de financiële situatie werd deze voorlopig ondergebracht in de kinderkapel van Marie van Voorst van Beest², en werd het volgende jaar gebouw Bethel³ gehuurd. Deze accommodaties konden echter geen goedkeuring wegdragen van de Inspecteur. Er kwam een beheerscommissie voor de bewaarschool.

Het reglement werd op 7 december 1934 goedgekeurd. In juni 1935 werd het pand van slager Kroes aan de Emmaweg aangekocht en op 7 februari 1936 werd het gebouw bestaande uit twee flinke lokalen en een speelplaats, waar al gauw zo'n 70 tot 90 leerlingen werden ondergebracht, geopend.

In de jaren voor de Tweede Wereldoorlog schommelde het aantal leerlingen op de lagere school tussen de 200 en 250 en op de bewaarschool tussen de 70 en 90. Op 1 juli 1939 werd de heer W. de Jong benoemd als hoofd der school. Er waren toen inmiddels zes onderwijskrachten in dienst. Tijdens de beginjaren van de oorlog vonden er geen grote veranderingen plaats. In het schooljaar '42-'43 werd een 7e en 8e leerjaar toegevoegd en nog een onderwijzer aangetrokken. De grote school had toen 292 leerlingen en de fröbelschool, zoals de bewaarschool inmiddels werd genoemd, 92.

In november 1943 werd het gebouw aan de Straatweg door de Wehrmacht bezet en werden de leerlingen zo goed mogelijk ondergebracht in het gebouwtje van de Nederlandse Protestantenbond aan de Wilhelminaweg en in gebouw

Bethel.

Na de oorlog nam het aantal leerlingen weer sterk toe en kwam er een achtste leerkracht in dienst. In het bestuur nam ds. A. v.d. Kooij afscheid als voorzitter, wegens 'vergevorderde' leeftijd en werd de heer J.C. v.d. Wal, die in 1939 deel van het bestuur was gaan uitmaken, secretaris.⁴

Nu begon ook het tijdperk van de schoolreisjes. In 1946 werd er voor alle leerlingen, inclusief de kleuters, een boottocht georganiseerd naar IJmuiden. Er zaten toen, alleen op de lagere school, 320 leerlingen. Het volgende jaar ging het uitstapje naar Wijk aan Zee. Voor de schoolreisjes werd dankbaar gebruik gemaakt van de bussen van Pluck den Dag.⁵

Er werd een schoolartsdienst ingesteld op 1 januari 1948, die volgens het jaarverslag functioneerde tot ieders tevredenheid. Het tijdperk van de vakantiekolonies brak aan.

In 1949 werd het gebouw aan de Straatweg uitgebreid met drie lokalen, waardoor de school nu negen klassen kon herbergen.

Ook op de kleuterschool kwamen steeds meer leerlingen. Na het vergroten van het gebouw aan de Straatweg kwam er meer plaats. Gebouw Bethel dat al sinds 1-9-1943 werd gehuurd was niet meer nodig, hetgeen f 400,- per jaar huur scheelde. Toch bleef de vereniging geldzorgen houden. De in het vooruitzicht gestelde Rijks-subsidieregeling voor kleuteronderwijs liet op zich wachten. In 1950 lezen we in een verslag over de kleuterschool: *'Deze school kan niet meer gemist worden, zij is een onderdeel van de grote school, een voorbereiding daartoe. Van-daar dat alle zeilen worden gehesen om voort te varen.'*

Van Juffrouw Houtman hoorde ik in dit verband, dat zij het schooljaar 1946-1947 al bij de 'Benjamin'⁶ werkte, maar omdat zij in Utrecht woonde en het openbaar vervoer nog geheel niet op gang was gekomen, was het niet mogelijk om iedere dag op tijd op school te zijn. Het terugkeren naar huis gaf dezelfde problemen. Een ander punt was het salaris, dichter bij huis, kon ze drie keer zoveel verdienen. Na een jaar vertrok ze met spijt in het hart. Het bestuur liet haar niet graag gaan, maar zag de redelijkheid van haar vertrek in. Als de rijkssubsidie loskwam, zouden ze haar weer benaderen. In 1956 was het zover, het bestuur kwam haar terughalen en per 1 mei 1956 werd zij hoofd van de Benjamin. In die tijd

was er één kleuterklas ondergebracht in de lagere school aan de Straatweg, één klas in de West-hillkapel en twee klassen aan de Emmaweg 50. De juf vertelde, dat de witte tegels van slagerij Kroes daar nog steeds de muren sierden. In 1961 legde juffrouw Houtman persoonlijk de eerste steen voor een nieuwe christelijke kleuterschool 't Baken' op het Karel Doormanplein, die werd gebouwd naast de in 1958 geopende Mr. Groen van Prinstererschool aan de M.A. de Ruyterstaat.

Juffrouw Houtman bleef tot 1984 hoofd van 't Baken, waar zij nog kinderen van haar eigen kleuterleerlingen in de klas kreeg. Nu geniet zij met haar zus van een beschermde oude dag in een prachtig appartement in 'de Maria Dommer', dezelfde Maria Dommer, die met haar kapitaal de aanzet gaf tot de stichting van de katholieke lagere school in Maarssen.

Terug naar de ontwikkelingen van de christelijke school

In een bijvoegsel van de Nederlandse Staatscourant van dinsdag 13 maart 1956 lezen we: **'VERENIGING: Vereeniging tot stichting en instandhouding van eene Christelijke School te Maarssen, thans genaamd: Vereniging voor Christelijk Nationaal Schoolonderwijs te Maarssen, gevestigd te Maarssen. Gewijzigde statuten.'** Het C.N.S. werd geboren.

In verband met de groei van het aantal inwoners werd in Maarssen een tweede christelijke lagere school opgericht en moest de school aan de Straatweg een naam krijgen. Gekozen werd voor die van haar eerste bestuursvoorzitter, die dat 21 jaar lang volhield, Ds. M.J. Sanders, dat was in 1956. In dat zelfde jaar werd het 50-jarig bestaan van de school gevierd in de Harmonie, medewerkers aan het feestprogramma waren o.a. Gijs, Wiet en Annie Niekerk en Jaap van Vredendaal.

In 1958 was het feest in de Benjamin, waar het 25-jarig bestaan werd herdacht.

Door de opening van de nieuwe scholen in het dorp liep het leerlingaantal van de Sanders-school en de Benjamin terug. Zo zelfs dat de in 1962 opgerichte christelijke U.L.O.school ook onderdak kreeg aan de Gaslaan 18.⁷ Dit alles is te lezen in de wervingsfolder voor het schooljaar 1961/1962. In deze folder worden nog meer dingen prijsgegeven: hoofd van de Ds. M.J. Sandersschool was J.H.E. Schilling, hoofd van de Mr. Groen van Prinstererschool H.W. Dekker en

Foto 4. Bij haar afscheid, in 1984, van Het Baken kreeg Mw. Houtman de gouden ere-medaille verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau. De onderscheiding werd haar opgespeld door burgemeester Waverijn. Zij kreeg de onderscheiding onder meer, omdat zij 45 jaar werkzaam was geweest in het onderwijs.

voor 't Baken kon men leerlingen opgeven bij het hoofd van de Benjamin mej. H.J.P. Houtman of bij de voorzitter van het schoolbestuur de heer J.C. van der Wal.

In 1968 werd, wegens verdere uitbreiding van het dorp, de Savornin Lohmanschool, aan de Thorbeckelaan geopend, waar de heer J. Naves, die in 1963 als onderwijzer op de Sandersschool kwam, tot hoofd werd benoemd. Hij vertelde dat de officiële opening, op 2 maart 1968, werd verricht door burgemeester Waverijn,⁸ die toen net in Maarssen was benoemd. Op 6 januari 1973 vond de officiële opening plaats van de kleuterschool 'De Klim Op', die naast de Savornin Lohmanschool lag.

Hoe het verder ging

In 1971 was de christelijke kleuterschool nog steeds gevestigd in het woonhuis aan de Emma-

weg. Dit blijkt uit een artikel in het Algemeen Nieuwsblad van 19 februari, dat is getiteld: 'Scholenprobleem'. Er staat o.a.

'Al jarenlang is een uitbreiding van de Mgr. Rientjes MAVO in de pen maar de plannen zijn steeds afgeketst op de er naast gelegen boerderij'. De Sandersschool aan de Gaslaan was sterk verouderd en vervallen en dit gebouw kon niet ook nog de kleuterschool herbergen, zoals eerst was besloten. Een goede optie leek nu de leerlingen van de grote school en de kleuterschool gezamenlijk onder te brengen in het gebouw van de Rientjes MAVO aan de Bolensteinsestraat, dat werd dan de nieuwe christelijke lagere - en kleuterschool en de leerlingen van de Rientjes MAVO gingen tijdelijk naar het gebouw op de Straatweg. Intussen kon dan nieuwbouw voor de MAVO met een gymnastieklokaal en een sportterrein worden gerealiseerd aan de overkant van de Straatweg achter de bushalte, waar nu Ver-

Foto 5. Het personeel omstreeks 1965. Van links naar rechts: mw. J. van Kooten-Niekerk, dhr. J. Naves, mw. Th. van der Grift, mw. Elfrich, dhr. J.H.E. Schilling, dhr. J. van Heijningen. (foto J. Naves).

pleeg- en Zorgcentrum Snavelenburg is gebouwd. Het is duidelijk dat de gemeente problemen had met de huisvesting van de diverse onderwijsinstellingen.

Kennelijk liep een en ander toch anders, want de Rientjes-MAVO ging naar Maarssenbroek en de openbare Julianamavo trok tijdelijk in het gebouw. Daarna volgde voor korte tijd nog een aantal gemeentelijke diensten, waarna het gebouw werd afgebroken t.b.v. de woningbouw.

In mei 1969 werd aan de Thorbeckelaan een nieuw gebouw voor de christelijke Dr. Th. J. de Visser MAVO⁹ betrokken. Deze kon nu worden verplaatst van het gebouw van de Sanderschool aan de Gaslaan, waar de heer Swank en de heer Blokland in 1962 waren begonnen. Na de fusie van deze MAVO met het Niftarlake College in Maarssenbroek in 1991 werd het gebouw aan de Thorbeckelaan gesloopt. Er kwam een flatgebouw voor in de plaats.

Op 19 april 1980 werd de officiële opening van het nieuwe gebouw van de Ds. J.M. Sandersschool gevierd. Het adres was Bolenstein-

sestraat 9. Het oude gebouw aan de Gaslaan werd afgebroken en maakte plaats voor een kleinschalig flatgebouw. Het noodgebouw op de grond van de boerderij van Kroon, waar de kleuters tijdelijk waren ondergebracht, kon ook worden opgeheven.

De ontwikkelingen gingen verder. Maarssendorp vergrijsde, dus het aantal scholen moest verminderen. De Savornin Lohmanschool werd onder hevig protest van ouders en leerkrachten in 1984 gesloten, evenals de kleuterschool De Klim Op. In de kleuterschool werd de plaatselijke muziekschool gevestigd en de lagere school werd omgebouwd en aangepast voor dagopvang van geestelijk gehandicapten, dagverblijf 'Daalse Hoek'.

De Basisschool

In september 1985 moest de 'basisschool' zijn gevormd. Kleuterscholen bestonden niet langer, vierjarigen konden naar groep 1 van de basisschool en de lagere school begon bij groep 3. In 1995 volgde nog de 'Wet van Wallage', waarbij

Foto 6. Een opname van de Avondvierdaagse in 1964. Het jongetje op de fiets is Evert Mastenbroek, nu welbekend van de VW-garage en voor mij (tekst hr.Naves) loopt Jos de Jong (van het Bachplein). (foto J.Naves).

kleine scholen moeten fuseren tot grote scholen. De Sandersschool wordt samengevoegd met de intussen opgerichte Mackayschool in de nieuwe wijk Zandweg Oostwaard en gaat verder onder een nieuwe naam, 't Kompas. De Groen van Prinstererschool wordt samen met J.C. Klap-school in Tienhoven 'De Klaroen'. Zo verdwijnen namen van mensen uit vroeger tijd uit het dorp. Ook in de nieuwe wijk Maarssenbroek konden de leerlingen naar de christelijke school. Eerst werd daar de Frits de Zwerverschool opgericht, toen de Jan Hangelbroek. Beide scholen tesa-men heten nu 'De Witte Roos'. Daarna volgde de Ten Boomschool en de J.C. v.d. Walschool, die tot nu toe deze namen hebben behouden.

Marja Hatzmann

Voor al voor de periode na 1950 heb ik veel gehad aan de herinneringen van mw. H.J.P. Houtman en de heer J. Naves, die beiden onmiddellijk bereid waren hun herinneringen met mij te delen.

Noten:

1. C.W.P. Bloemendaal, De bouw van het gymnastiek-gebouw aan de Gaslaan, periodiek nr. 2, blz 38, 1996.
2. Utrechtse Biografieën, De Vechtstreek, blz.180-184, Marie Van Voorst van Beest, oprichtster van de Westhilkinderkapel in Maarssen, geschreven door F.R. Bloemink.
3. Gebouw Bethel werd gebruikt als christelijk gereformeerde kerk en stond op de hoek van de Juliana-weg en de Parkweg, waar nu een parkeerplaatsje is.
4. Het is niet geheel duidelijk of ds. Beens, die na ds. Sanders kwam en voor ds. V.d. Kooij (voorzitter 1930-1945) ook voorzitter is geweest van het schoolbestuur. Het handschrift van de notulist is dermate krullerig dat het bijna niet te ontcijferen is. Wel is duidelijk dat ds. Sanders, ds. V.d. Kooij en de heer V.d. Wal allen zeer lang deze rol hebben vervuld en daardoor een duidelijke bijdrage aan het reilen en zeilen van de christelijke school hebben geleverd.
5. Periodiek HKM, jaargang 24, nr.3, blz 57.
6. Benjamin was de naam van de christelijke kleuterschool.

7. Als adres voor de oude Sandersschool wordt soms Straatweg 41 of 140 gebruikt en ook Gaslaan 18.
8. De heer Q. Waverijn was van 16-11-1967 tot 1-9-1986 burgemeester van Maarsse.
9. De wet op het voortgezet onderwijs 1963 van J.M.L.T. Cals (minister van Onderwijs en Wetenschappen) ook wel de Mammoetwet genoemd zorgde ervoor dat namen als U.L.O. en M.U.L.O. veranderden in MAVO.

NASSAU TAPIJT
tapijt - gordijnen en zonwering

***Voor kwaliteit
en service***

Nassastraat 17
3601 BA MAARSSSEN
Telefoon: 0346 569584

**RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK**

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP
+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

van Waay Woon-Art

woninginrichting

Nassastraat 18
3601 BG Maarssen

telefoon (0346) 56 18 97

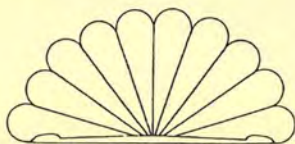
Alles tussen vloer en plafond

**Zet de tijd even stil
voor een bezoek
aan Café Ome Klaas.**

Aan de Vecht, in een historisch stukje Maarssen, ligt Café Ome Klaas. Een café met een traditie die terug gaat tot 1780. Daar kunnen de stamgasten van Ome Klaas u alles over vertellen. Onder het genot van een borrel of tijdens een partijtje biljart. Overdag en in de kleine uurtjes. In Café Ome Klaas kent gezelligheid geen tijd.

Misschien wilt u eens spelen op Nederlands oudste kegelbaan. Of heeft u iets te vieren met vrienden of familie? Ome Klaas maakt van uw partijtje een feestelijke avond. Met een Oud Hollandse maaltijd, barbecue of een koud buffet. Of wellicht heeft u zelf een smakelijke suggestie. Als u van te voren even belt, zorgen wij dat alles naar wens is.

Café Ome Klaas

Al gezellig sinds 1780.

Langebracht 43, Maarssen. Tel.: 0346-561409.